

**ТИББИЙ ХОДИМЛАРНИ ТАЙЁРЛАШДА ЎҚУВЧИЛАРНИНГ
МАЪНАВИЙ ЕТУКЛИГИ – ТИББИЁТИМИЗ РАВНАҚИНИНГ НЕГИЗИ**

*Чилонзор Абу Али ибн Сино номидаги жамоат саломатлиги техникуми
катта ўқитувчиси – Зупарова Мунира Абдуварисовна*

*Чилонзор Абу Али ибн Сино номидаги жамоат саломатлиги техникуми
ўқитувчиси – Темирова Луиза Акбаровна*

Аннотация - инсон ҳаётини маънавий ҳаётсиз тасаввур этиш мумкин эмас. Ҳар жабҳада маънавият тушунчасига кўра фаолият қилиш давр талабидир. Айниқса, тиббиёт ходимларни тайёрлашда маънавият ўқув – амалиёт жараёнининг негизи бўлмоқи керак. Тиббиёт ходими, умуммаънода бағри кенг, инсонпарвар бўлиши талаб этилади. Бироқ Ўзбекистонда тиббиёт ходимларини тайёрлашда маънавият моҳиятига алоҳида эътибор қилинади. Ўрта тиббиёт ходимига бу борада қўйиладиган талаблар барча тиббиёт ходимларига нисбатан анча жиддий. Чунки бу ходимлар бемор билан энг кўп бевосита мулоқот қиладилар. Шу сабабдан улар: имон- эътиқодли, соф виждонли, ростгўй; профессионал бурчи ва вазифасини бажаришда ҳалол; Ватан посбонлари каби ўзини *халқ соғлигининг посбони*, деб билиб, вазифасига куни - у тун шай туриши; вазифаларини *сидқидилдан* бажариши; *хушмуомала* бўлиши; ҳар бир беморни алоҳида бир дунё, деб билиб, унинг *кўнглини топа билишига интилиши керак*.

Калит сўзлар: Маънавият, тиббиёт ходими, виждонли, халқ соғлигининг посбони, бағрикенг.

«Маънавият» тушунчасининг илмий, фалсафий ёки оддий тилда кўплаб таърифларини келтиришимиз мумкин. Ўзида чуқур ва кенг қамровли маънони мужассам этган бу тушунчага ҳар бир зиёли инсон ўз фалсафий ёндашуви, сиёсий қарашлари ва эътиқоди, онг ва тафаккуридан келиб чиқиб, турлича таърифлар бериши табиий,-дея, маънавият тушунчасига аниқ таъриф берилган. («Юксак маънавият–енгилмас куч». Ислом Каримов. Тошкент. «Маънавият», 2008 йил, 18-бет.)

Қуйида юртимиз коллеж ва техникумларда тайёрланаётган ўрта тиббиёт *ходимларининг* маънавияти, уларнинг маънавий қиёфаси хусусида тўхталмоқчимиз.

Мустақиллик туфайли халқимиз *маънавият* тушунчасини янгича кашф этди. Ҳаётда шундай аъмоллар борки, улар нон каби муқаддас. **Маънавиятнинг мағзи ҳам Она, Ватан, Ер курраси каби бекиёс тушунчалар сифатида юртдошларимизга муқаддасдир.** *Муқаддас аъмоллар* асосини *маънавият* ташкил этади. Маънавиятли инсон қандай фазилатларга эга бўлиши керак? Бизнингча у: имон-эътиқодли; виждонан ва қалбан пок; ижтимоий ҳаётда

ростгўй; профессионал бурчи ва вазифасини бажаришда ҳалол; ҳаётда бир маротаба бўладиган дилеммалар (*дилемма* – икки бирдек даражадаги эҳтиёждан бирини танлаш зарурати - муаллиф)ни *бемор фойдасига* ҳал қилиши; Ватан посбонидек ўзини *халқ соғлигининг посбони*, деб билиб, вазифасини бажаришга куни - у тун шай туриши; бу вазифаларини *сидқидилдан* бажариши; *хушмуомала* бўлиши; ҳар бир беморни сирли алоҳида бир дунё, деб билиб, унинг *кўнглини топа билишига интилиши керак*. Яна: шифокор ва тиббиёт ходимлари жамиятнинг энг инсонпарвар аъзолари сифатида *ўз маънавий қиёфаларини сайқаллаштириб* боришни асосий вазифам, деб билишлари; маънавиятнинг асосларидан бири – *маърифатдир*, деб билишлари; инсонпарвар, зиёли сифатида фаннинг замонавий ютуқларидан бохабар бўлиб, уларни *ўз амалий фаолиятида қўллашлари*; беморнинг руҳий ҳолатини зийраклик билан фаҳмлаш мақсадида *психология фанига оид маълум билимларни тегишли даражада эгаллашлари*; энг аввало, барча тиббий ходимлар ва ҳамкасблар билан *ўзаро ҳурмат-иззат муносабатида* бўлишлари; беморнинг дарди оғирлашган дамда унинг *ўзи ва қариндошлари билан ҳамдардлигини билдиришлари*; мусибатли (летал) ҳолларда *ҳамдард* бўла олишлари кутилади.

Шунингдек, **оппоқ халат кийишнинг** кўчма маъносини ҳеч ҳам унутмаслик муҳим. Оқ халатда куйидаги размлар мавжуддир: тиббиёт ходимининг дили, нияти оппоқ, эзгу бўлиши; нуктадек қора ҳам оқ халатда кетмас доғ бўлиб қолганидек, тиббиёт ходимининг «салгина» хатоси ҳам бемор соғлигида ё ҳаттоки ҳаётида ўчмас, салбий асорат қолдиришидан эҳтиёт бўлиш керак; тиббиёт ходимларининг фаолияти қайсидир маънода шаффоф бўлиши керак; тўғрисиўз; ижобий сифатлар соҳиби; маърифатли; маданиятли; юксак ахлоқли; холис фикрли бўлиши *тиббиёт ходимларининг табиий фазилатлари* ҳисобланади.

Мушоҳада қувватига эга бўлган ҳар бир инсон ёхуд тиббиёт соҳасида фаолият олиб бораётган ҳар бир мутахассис маънавият тушунчасига ўз дунёқараши, маданияти, тафаккури нуқтаи назаридан келиб чиққан ҳолда таъриф беради.

МАЪНАВИЯТли деган мақомни олиш учун бугунги кун тиббиёт ходимлари куйидаги ақидаларга риоя қилсалар, уларнинг эзгу амаллари янада бисёр бўлар эди: *инсониятга тегишли барча умуминсоний қадриятларни ўзида мужассам этиши; инсонни севиши; инсонни ардоқлаш; инсон (бемор, миждоз) қандай бўлса, уни шундайлигича қабул этиши; бирон-бир инсонга, айниқса, бемор (миждоз)га бефарқ бўлмаслик; ўзи танлаган касби тақазоси билан одамлар соғлигининг посбони эканини бир сония ҳам унутмаслик; имкон, иқтидори доирасида юқумли касалликлар тарқалишига, жамият вабоси (кашандалик, гиёҳвандлик ва ОИТС)нинг тарқалишига қарши курашишида фаол иштирок этиши; инсон*

саломатлигига билвосита дахлдор муаммо бўлса ҳам, унга профессионал ёхуд шахсий муносабат билдириш; замондошлар ва келажак авлод соғлиги билан боғлиқ муаммолар ечимида камарбаста туриш; том маънода зиёлиларга хос фазилятларни ўзида мужассам этиш. Шунингдек: атроф-муҳит – сув, ҳаво, наботот оламига бефарқ бўлмаслик; Шарқ ва дунё алломалари қолдирган илмий-маърифий ва маънавий меросларни ўрганувчи ва тарғиб этувчи бўлиш; мустақил диёримизга оид барча қадриятларимизни алоҳида ардоқлаб, яшаб, меҳнат қилиш; шу заминнинг қадим зиёлилари каби ҳар томонлама етук бўлиш; чин инсонпарвар касб мутахассисларига қўйиладиган талабларга кўра тафаккур қилиш; ҳар қандай шароитда иродали ва қатъиятли бўлиш; фавқулот ҳолатда фақат ва фақат бемор фойдасини кўзлаб, ҳаракат қилиш кабилар.

Эл севган шоира –Турсунной Содикова «Меҳр қолур» номли рисоласида маънавият тушунчасига ўзига хос таъриф беради: «Маънавият: гул экишдан то шаҳар қуришгача; Ватан ҳимоясига яраш; миллий орият; муҳаббат; ака-укалик; эру аёллик илми; рўзгор тебратиш сирлари; куйни тинглай олиш; тасвирий санъатни уқиш; фуқаролик масъулияти; тарих қошидаги қарздорлик; отабувангдан қолаётган ақидаларни фарзандингга ҳам эсон-омон етказиш демакдир. Унинг бошқача номи—тўғри яшаш илми, инсон бўлиш илмидир. Илм деганни мисколлаб ўрганадилар.»

Юртбошимиз Ш.М. Мирзиёев бежизга 2023 йилни — **«Инсонга эътибор ва сифатли таълим» йили деб эълон қилмадилар. Албатта бунинг замирида ёшларга бериладиган таълим ва тарбияга эътиборни ошириш ётади.** «Таълим сифатини ошириш – Янги Ўзбекистон тараққиётининг яккаю ягона тўғри йўлидир! Ушбу соҳада бошлаган ислоҳотларимизни давом эттиришимиз, таълим даргоҳларига бориб, ўқитувчи ва мураббийлар билан кўпроқ мулоқот қилиб, сифатни ошириш бўйича улар қўйган масалаларни биргаликда ҳал қилишимиз керак, – дейилади Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг олий мажлисга мурожаатномасида.

Хулоса қилиб айтиш мумкинки, тиббиёт ходимларининг маънавий қиёфаси қандай бўлмоғи жоиз, буни бир-икки жумла билан баён этиш асло мумкин эмас. Фикримизча, мустақил диёримизда халқаро стандартларга мос равишда шиддат билан ривожланаётган ўзбек тиббиёти талабларига кўра биз тиббиёт коллежларида тайёрлаётган бугунги ўқувчилар—эртанги тиббиёт ходимлари юксак маънавий; маърифий; маданий; ахлоқий фазилятларга эга бўлишлари лозим.

Адабиётлар рўйхати:

1. Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш. М. Мирзиёевнинг Олий мажлисга мурожаатномаси.

2. «Юксак маънавият–енгилмас куч». Ислом Каримов. Тошкент. «Маънавият», 2008 йил, 18-бет.
3. Турсуной Содикова «Меҳр қолур» Тошкент- 2005 й.
4. Шифокорнинг нутқ маданияти ва бемор билан мулоқот санъати. Э.Й. Қосимов. Тошкент – 2002 йил.
5. <https://mmp.tma.uz/tibbiyot-vakillarining-kiyinish-odobi-tibbiy-deontologiyasi-va-madaniyati-nizomi/>
6. Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни Сақлаш Вазирлигининг 2022 йил, 24 мартдаги, 88-сонли “Тиббиёт ходимларини одоб-ахлоқ Кодексини тасдиқлаш” ҳақидаги буйруғи.